

Biz yetişkinler ejderhalardan korkarız!

Özgürlükten korkmak... Tam yetişkinlere göre! Çocuk ve gençlik edebiyatında en parlak mevcudiyetini bulan fantazyaya, özgürlük demek... Hayallerin dünyasında doludizgin koşturma özgürlüğü demek. Biz ülkesel alışkanlıklarımız nedeniyle özgürlükler alanında epey kötü bir karneye sahibiz. Malum, adımlarımız hep kısıtlayıcı ve özgüvensiz; ya çocuklarımız okuduklarının ya da seyrettiklerinin etkisinde kalıp uçmaya kalkışırsa?

Müren BEYKAN murenbeykan@superonline.com

Açık açık söyleyelim, saklanacak yanı yok: Biz yetişkinler fantastikten fena halde tırsıyoruz. "Teknolojik açıdan ileri tüm toplumlar, az ya da çok, fantazyaya karşı," diyor Ursula K. Le Guin 1974'teki bir yazısında ve arkadaşından alıntı yapıyor: "Falan şehrin kütüphanesindeki çocuk kitapları bölümüne gittim ve 'Hobbit'i sordum; kütüphaneci bana, 'Ah evet, biz onu yetişkinler bölümünde tutuyoruz; gerçeklerden kaçışın çocuklar için iyi olmadığı düşüncesindeyiz,' diye cevap verdi." Eski sayılabilecek bu alıntıyı okuyunca güldüm elimde olmadan; ne de olsa, çocuklarında hayal gücü geniş diye, neredeyse bir hastalık teşhis etme telaşındaki yetişkinlerin ülkedesindeyiz.

Bu hafiften tedirgin edici "hayal" ne, "hayal gücü" ne? Açıp bakıyorum TDK'nin Büyük Türkçe Sözlüğü'ne; söyle yazılmış: Arapça "hayal"ın ilk anlamı, "zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, imge, hülya". "Hayal gücü" içinse, "zihnin hayal yaratma yetisi, düş gücü, imgelem, muhayyile" deniyor. Kubbealtı Lugati de aşağı yukarı benzer tanımlar vermiş, "aşlı olmadığı halde zihinde kurulan şey" demiş ki işte bu hayal etmekten tırsmamızın nedenine en iyi parmak basıyor: "Aşlı olmadığı halde" Biz yetişkinler, aşlı olmayan hiçbir şeye pabuç bırakmayız. O yüzden de ejderhaların hayatımızda yeri olamaz.

İyi de çocukken hayaller dünyasında mutluysanız, nasıl oldu da savrulduk düştük dışarıya salt gerçeklerin köşeli dünyasına? Yalnızca sorumluluk yüklenmekle açıklanabilir mi ya da duyuların körelmesiyle falan?

SIRADANA MEYDAN OKUMA

Fantastiğin kraliçesi Le Guin şöyle diyor: "Çalışkan, düzgün, sorumlu bir yurttaş, eğitim görmüş, olgun bir kişi, bakıyorsunuz ejderhalardan, Hobbit'lerden korkuyor, perilerden ödü patlıyor (ve) 'Ejderhalar, Hobbit'ler ve küçük yeşil adamlar bütün bunların yararı ne?' diye soruyor... Hayal gücüyle yaratılmış kurmacanın yararı dünyayı, çevrendekileri, kendi duygularını ve kaderini daha derinlemesine anlamayı sağlamaktır." Ve devam ediyor: "Fantazi elbette hakikidir. Olgulara dayanmaz, ama hakikidir. Çocuklar bilir bunu. Ashında yetişkinler de bilir, zaten çoğu bu yüzden fantaziden korkar. Fantazideki hakikatin, yaşamaya mecbur edildikleri hayatın sahteliğine, sıradanlığına karşı bir meydan okuma, hatta tehdit oluşturduğunu bilirler. Ejderhalardan korkarlar, çünkü özgürlükten korkarlar."

İşte hatırlamak istediğim buydu: Özgürlükten korkmak! Tam yetişkinle-

re göre. Çocuk ve gençlik edebiyatında en parlak mevcudiyetini bulan fantazyaya, özgürlük demek... Hayallerin dünyasında doludizgin koşturma özgürlüğü demek. Biz ülkesel alışkanlıklarımız nedeniyle özgürlükler alanında epey kötü bir karneye sahibiz. Malum, adımlarımız hep kısıtlayıcı ve özgüvensiz ya çocuklarımız okuduklarının ya da seyrettiklerinin etkisinde kalıp uçmaya kalkışırsa, ya çocuklarımız küçülmek ya da görünmez olmak uğruna fena şeyler yemeye kalkışırsa, ya çocuklarımız...

"Uç, İkii, Brr, Ateş!" adlı çocuk romanının kahramanı Ateş, okuduğu kitaptaki "süper etkili" ilaçtan yapmaya ve gevezeliklerinden yıldırdığı Leman Hala'sına içirip, onu bir güzel küçültmeye karar veriyor. Ee? Hazırladığı karışımı yazmaya yürek dayanmaz; neyse ki annesine yakalanıyor da geveze hala korkunç bulamacı içmekten kurtuluyor. Anne, az buz haşarı sayılmayacak delifişek oğluna, kitaplardaki her şeyi yapmamız gerekmez diyor, bekleneneği gibi. "Bazen gerçek hayatta yapamayacağımız şeyleri yaptığımızı hayal etmek için okuruz kitapları." Tüh, hobbitleri okuduk diye Hobbit olunmuyor yani! Ash Tohumcu, bu kitabıyla yavruların umutlarını yerle bir etti -sayılır.

Küçük kızımın geceler boyu "ben neden peri değilim" diye ağladığını anlatmıştım değişik ortamlarda. Tepkilerdeki muhafazakar tonlama iyice bezdirmişti ki beni, çocuk kitapları yazarı birkaç dostun yorumu yetmişti imdadıma. Onlar, aşağı yukarı aynı noktadan baktılar: Küçükken hayallerin dünyası cazibenin ötesinde muhteşem bir dünyaya vaat ediyor, nasıl da imrenilesi. Yazık ki yakında okula gidecek, hayal gücü muslukları sıkı ayardan geçecek ve artık ne peri, ne ejderha çizecek, sen sağ ben selamet, az bekle dediler.

HAYALLERDEN ARINDIRMA!

Evet, dedikleri gibi de oldu. Okullarımız gerçek birer hayallerden arındırma yuvasıymış, düş gücünün toslayıp un ufak olduğu birer kale! Ayaklar küt diye yere basıyor; artık turuncu gökyüzü çizmek yok, ağaçlar asla mor olamıyor, ejderhalar yemek masalarında oturamıyor, bütün harfler asker nizamı... Tek boynuzlu atlar yoktur, "Peter Pan" eğlenceliktir, "Küçük Pren" de dünyalı değil zaten ve bulutlara falan binilip de uçulamaz öyle... Çocuklarımızı okullarda sıkıca ve ezerek eğitiyoruz bir güzel Yeni yasayla daha da çok, daha da sıkı!

Yurtdışında da tanınan karikatürcü, oyun yazarı ve çocuk kitapları yazarı, hem de çizeri Behiç Ak'ın "Gökdelene Giren Bulut" adlı resimli öyküsü konu olmuştur zamanında Yüksek katlı binalarda oturan minikler, bu kitabı okuyunca, camı açıp hoppadanak bulutların üstüne atlamaya kalkışır diye ödü patlayanlar falan... Tanrı korusun!.. Kitaptan korkmanın sınırı yok anlaşılabilir... Behiç Ak'ın kahramanı Koko ile arkadaşları bulutları türlü çeşitli biçime sokuyorlar koltuk yapıyorlar, at, uçak yapıyorlar. Hatta Hoppala Hop Kenti yapmak istiyorlar. Ashında ne iyi olurdu, İstanbul'da yüksek blokların arasına sıkışmış yaşayan biz bahtsız mega kentliler için bulutlardan bir kentte yaşayabilmek şansı muhteşem bir fantazyaya.

Bilen biliyor, ülkemizde ejderhalara düşkün, bulutlarda dolaşmayı seven koca koca adamlar var neyse ki: Fantazyaya ve Bilimkurğu Sanatları Derneği, kısa adıyla FABİSAD. Kurucuları arasında Altay Öktem, Barış Müstecaplıoğlu, Doğu Yücel, Erbuğ Kaya, Hamit Çağlar Özdağ, Kayra Küpçü ve Yiğit Değer Bengi var. Ülkemizde pek ciddiye alınmayan fantastik, bilimkurğu ve korku türlerini yaygınlaştırmak, bu alanda yazan çizene destek olmak istiyorlar. İyi de ediyorlar, keşke seslerini daha etkin duyabilsek.

Tek boynuzlu atların, Hobbit'lerin aşlı yoktur, gerçek değildirlir. Belki de öyle. Ama hepsi de yaşamı yaşanılabilir kılarlar. Yalnız çocuklar için değil, hepimiz için.

Yetişkinler Ejderhalardan Neden Korkar?

İshak Reyna
Günışığı Kitaplığı

Gökdelene Giren Bulut

Behiç Ak
ODTO Yayıncılık
6,5 TL

Kadınlar, Rüvalar, Ejderhalar

Ursula K. Le Guin
Çev. Meltem Ahıska
Metis Yayınları
11 TL

Uç, İkii, Brr, Ateş!

Ash Tohumcu
Can Çocuk
7 TL